Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MICHALA BOBKA
přednesené dne 18. května 2017 [1]

Věc C-340/16

Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG
proti
Mutuelles du Mans assurances IARD SA (MMA IARD)

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko)]

„Řízení o předběžné otázce – Příslušnost ve věcech pojištění – Pojmy ‚věci pojištění' a ‚poškozený' – Žaloba podaná poškozeným přímo proti pojistiteli – Postoupení nároků zaměstnance vůči pojistiteli na zaměstnavatele, který je veřejnoprávní institucí, na základě zákonného přechodu nároků poškozeného při dopravní nehodě"

I. Úvod

1. Cyklista, který žije a pracuje v Rakousku, utrpěl v Itálii zranění při dopravní nehodě. V důsledku tohoto zranění se ocitl v pracovní neschopnosti. Jeho zaměstnavatel, kterým je veřejnoprávní instituce v odvětví zdravotnictví usazená v Rakousku, mu po dobu trvání pracovní neschopnosti nadále vyplácel plat v souladu se svými zákonnými povinnostmi zaměstnavatele stanovenými rakouským právem. Pojistitel občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorového vozidla řidičky, která škodu zavinila, má sídlo ve Francii. Zaměstnavatel požaduje od pojistitele občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorového vozidla, aby mu uhradil částku odpovídající výši platu vyplaceného cyklistovi po dobu jeho pracovní neschopnosti. Zaměstnavatel za tímto účelem zahájil proti pojistiteli v Rakousku soudní řízení.

2. Zaměstnavatel se opíral o zvláštní oddíl nařízení (ES) č. 44/2001, který se týká příslušnosti ve věcech pojištění, aby mohl svůj nárok uplatnit u rakouských soudů [2]. Podle tohoto oddílu o soudní příslušnosti v zásadě může poškozený podat žalobu proti pojistiteli u soudu místa bydliště poškozeného. Účelem zvláštního *fora actoris* ve věcech pojištění je ochrana slabší strany.

3. V kontextu tohoto skutkového a právního stavu má předkládající soud, kterým je Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko), pochybnosti stran otázky, zda lze zaměstnavatele považovat za slabší stranu, jíž přísluší ochrana v podobě pravidla o zvláštním vymezení *fora actoris* ve věcech pojištění, které je stanoveno podle nařízení č. 44/2001. Tyto oprávněné úvahy ozřejmují podstatu tohoto případu: Soudní dvůr je vyzván, aby objasnil podmínky, za nichž může dojít k přechodu zvláštního *fora actoris*, které je stanoveno v uvedeném nařízení, na jinou osobu, která vstoupila do nároku původně či bezprostředně poškozeného.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 1).

II. Použitelné právo

A. Unijní právo

1. Nařízení č. 44/2001

4. V bodech 11 až 13 odůvodnění nařízení č. 44/2001 se uvádí:

„11. Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná [příslušnost na tomto základě musí být dána vždy], kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska [hraničního určovatele] […].

12. Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.

13. Pokud se týče pojištění, spotřebitelských a pracovních smluv, měla by být slabší strana chráněna pravidly pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla.“

5. V článku 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je stanoveno: „Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na jejich státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu“.

6. V článku 3 odst. 1 nařízení č. 44/2001 je stanoveno: „Osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, mohou být u soudů jiného členského státu žalovány pouze na základě pravidel stanovených v oddílech 2 až 7 této kapitoly.“

7. Podle článku 8 tohoto nařízení se příslušnost ve věcech pojištění určuje podle oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001.

8. Ustanovení čl. 9 odst. 1 téhož nařízení stanovují, že pojistitel, který má bydliště na území některého členského státu, může být žalován:

„a) u soudů členského státu, v němž má bydliště, nebo

b) v jiném členském státě v případě žaloby podané pojistníkem, pojištěným nebo oprávněnou osobou u soudu místa bydliště žalobce,

[…]“

9. V článku 11 odst. 2 se stanoví, že „na žalobu, kterou poškozený podává přímo proti pojistiteli, se použijí články 8, 9 a 10, je-li taková přímá žaloba přípustná“.

10. Pro úplnost lze připomenout, že nařízení č. 44/2001 bylo zrušeno nařízením (EU) č. 1215/2012, které se použije ode dne 10. ledna 2015 [3]. Avšak vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno před tímto datem, použitelným právním předpisem zůstává nařízení č. 44/2001.

3 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

B. Vnitrostátní právo

11. Pokud jde o spolkovou úroveň, v § 1358 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník)[4] je stanoveno: „Kdo zaplatí cizí závazek, za který ručí osobně nebo určitou částí majetku, vstupuje do práv věřitele a je oprávněn po dlužníkovi požadovat náhradu zaplaceného závazku. […]“

12. Dále se v § 67 odst. 1 Versicherungsvertragsgesetz (zákon o pojistných smlouvách)[5] stanoví, že pokud pojistníkovi vznikne nárok na náhradu škody vůči třetí osobě, postupuje se tento nárok na pojistitele v rozsahu, v němž tento pojistitel tuto škodu nahradil.

13. Pokud jde o úpravu na úrovni rakouské spolkové země Korutany, v § 2 odst. 1 Kärntner Landeskrankenanstalten-Betriebsgesetz[6] (zákon o organizaci a řízení zemských zdravotnických zařízení v Korutanech) se stanoví, že se zřizuje Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft (dále jen „KABEG“) (zemské zdravotnické zařízení), které má postavení veřejnoprávní instituce. Podle § 3 uvedeného zákona se KABEG pověřuje řízením zemských zdravotnických zařízení jako zemských veřejných zdravotnických zařízení. KABEG plní úkoly ve veřejném zájmu a účelem jeho činnosti není dosažení zisku.

III. Skutkový stav, původní řízení a předběžné otázky

14. Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft – KABEG (dále jen „dovolatel“) je veřejnoprávním subjektem provozujícím zdravotnická zařízení. Jeho sídlo se nachází v Klagenfurtu am Wörthersee, Rakousko.

15. Jeden ze zaměstnanců dovolatele (dále jen „cyklista“) utrpěl mnohačetná zranění při dopravní nehodě, která se stala v Itálii dne 26. března 2011. V okamžiku nehody cyklista pracoval a měl bydliště v Rakousku.

16. Řidička osobního automobilu, která údajně tuto dopravní nehodu zavinila, měla uzavřené pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorového vozidla u Mutuelles du Mans assurances IARD SA (dále jen „odpůrkyně“), která je pojišťovnou se sídlem ve Francii.

17. Dovolatel zahájil soudní řízení proti odpůrkyni u Landesgericht Klagenfurt (zemský soud v Klagenfurtu, Rakousko) (dále jen „prvoinstanční soud“). Dovolatel měl za to, že řidička osobního automobilu je osobou, která výlučně odpovídá za nehodu. Na odpůrkyni požadoval, aby mu zaplatila náhradu škody ve výši 15 505,64 eura spolu s úroky a náhradou nákladů řízení.

18. Dovolatel ze zákona vyplácel cyklistovi (svému zaměstnanci) plat po dobu pracovní neschopnosti z důvodu zranění utrpěných při dopravní nehodě. Podle rakouského práva přešel cyklistův nárok na náhradu škody na dovolatele. Dovolatel má za to, že plat, který byl vyplacen cyklistovi po dobu jeho pracovní neschopnosti, je škodou a že dovolatel vstoupil do nároku cyklisty domáhat se náhrady této škody vůči odpůrkyni.

19. Dovolatel dále tvrdí, že prvoinstanční soud má mezinárodní příslušnost rozhodovat v této věci. Tento argument opírá o ustanovení čl. 9 odst. 1 písm. b) ve spojení s čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, podle nichž může být pojistitel žalován kromě soudu místa, kde má pojistitel bydliště nebo sídlo (v tomto případě ve Francii), také v jiném členském státě, pokud je žaloba podána u soudu místa bydliště žalobce (v tomto případě v Rakousku). Dovolatel rovněž zdůraznil skutečnost, že tentýž soud již rozhodl o své příslušnosti v obdobných řízeních na návrh cyklisty, který směřoval proti pojistiteli.

4 – Zákon ze dne 1. června 1811, JGS č. 946/1811.

5 – Zákon ze dne 2. prosince 1958, BGBl. 1959/2, ve znění pozdějších předpisů.

6 – Zákon ze dne 25. února 1993, LGBl. 1993/44, ve znění pozdějších předpisů.

20. Odpůrkyně s mezinárodní příslušností rakouského soudu nesouhlasí. Poukazuje na účel zvláštní právní úpravy o soudní příslušnosti ve věcech pojištění, kterým je ochrana slabší strany. Odpůrkyně tvrdí, že dovolatel není slabší stranou, a tudíž mu taková ochrana nepřísluší.

21. Prvoinstanční soud konstatoval, že je příslušným v rozhodování o dané věci a že dovolatele lze považovat za slabší stranu bez ohledu na jeho velikost, neboť uplatňuje pouze nárok, který je odvozený od nároku jeho zaměstnance.

22. Oberlandesgeright Graz (vrchní zemský soud ve Štýrském Hradci, Rakousko) však v odvolacím řízení na návrh odpůrkyně zrušil rozhodnutí prvoinstančního soudu a zamítl původní žalobu, přičemž konstatoval nedostatek mezinárodní soudní příslušnosti. Konstatoval, že dovolatele nelze klasifikovat jakožto slabší stranu.

23. Dovolatel podal proti posledně uvedenému rozhodnutí dovolání k Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud), který je předkládajícím soudem. Předkládající soud má za to, že je zapotřebí objasnit několik ustanovení oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001, aby bylo možné posoudit, zda lze jím projednávanou otázku klasifikovat jako pojistnou věc. Rovněž usiluje o potvrzení skutečnosti, zda lze dovolatele považovat za poškozeného, který se může dovolávat pravidla o *forum actoris* ve věcech pojištění, které je stanoveno v čl. 9 odst. 1 písm. b) ve spojení s čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001.

24. Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Jedná se v případě žaloby zaměstnavatele se sídlem v Rakousku na náhradu škody vzniklé pokračujícím vyplácením platu po dobu pracovní neschopnosti jeho zaměstnanci s bydlištěm v Rakousku o žalobu ‚ve věci pojištění' ve smyslu článku 8 nařízení Rady (ES) č. 44/2001, když:

a) zaměstnanec byl zraněn při dopravní nehodě v členském státě (v Itálii);

b) žaloba směřuje proti osobě usazené v dalším členském státě (ve Francii), která je pojistitelem občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla, jež způsobilo škodu, a

c) zaměstnavatel je zřízen jako veřejnoprávní instituce s právní subjektivitou?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Musí být čl. 9 odst. 1 písm. b) ve spojení s čl. 11 odst. 2 nařízení (ES) č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že zaměstnavatel, který pokračoval ve vyplácení platu, může jakožto ‚poškozený' žalovat pojistitele občanskoprávní odpovědnosti z provozu vozidla, jež způsobilo škodu, u soudu místa sídla zaměstnavatele, pokud je taková přímá žaloba přípustná?"

25. Písemná vyjádření předložili dovolatel, odpůrkyně, italská vláda a Komise.

IV. Posouzení

26. Podstatou otázek předkládajícího soudu je, zda lze nárok zaměstnavatele, který nadále vyplácí plat svému zaměstnanci po dobu jeho pracovní neschopnosti (vzniklé v důsledku zranění utrpěných při dopravní nehodě) a který požaduje náhradu škody odpovídající takovému platu, považovat za žalobu „ve věci pojištění" ve smyslu nařízení č. 44/2001 (první otázka). Bude-li první otázka zodpovězena kladně, předkládající soud se rovněž táže, zda lze takového zaměstnavatele považovat za „poškozeného" a zda se může při podání žaloby směřující proti pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti řidiče z provozu vozidla dovolávat ustanovení o *forum actoris* ve věcech pojištění (druhá otázka).

27. Na tyto otázky odpovídám dvakrát „ano“. Za účelem vysvětlení tohoto postoje se budu nejprve stručně zabývat pojmem „věc týkající se pojištění“ (A). Zadruhé posoudím, zda a za jakých podmínek lze osobu, na kterou přešel nárok ve věci pojištění, považovat za „poškozeného“ a kdy se může dovolávat *forum actoris* ve věcech pojištění (B).

28. Na úvod bych chtěl coby předběžnou terminologickou poznámku k celé argumentaci zdůraznit, že v tomto stanovisku používám pojem „subrogace“ v jeho obecném a neutrálním významu, který se vztahuje obecně ke všem druhům právní substituce [7]. Tento pojem je prostým vyjádřením stavu, kdy určitá osoba vstupuje do postavení jiné osoby za účelem výkonu práv či převzetí závazků.

A. Věci pojištění

29. Podle článku 8 nařízení č. 44/2001 obsahuje oddíl 3 kapitoly II uvedeného nařízení zvláštní úpravu soudní příslušnosti ve věcech pojištění. Ta umožňuje, aby pojistník, pojištěný, oprávněná osoba a poškozený zahájili řízení proti pojistiteli u soudů členského státu, v němž mají tyto příslušné strany bydliště. Pojistiteli naopak zbývá pouze jedna možnost, kterou je zahájení řízení u soudů členského státu místa bydliště odpůrce [8].

30. V nařízení č. 44/2001 ovšem není stanoveno, co se rozumí pojmem „pojištění“. Nebylo tomu tak ani v případě jeho právní předchůdkyně (Bruselské úmluvy [9]) ani v případě jeho nástupce (nařízení č. 1215/2012 [10]).

31. Souhlasím s Komisí v tom, že pojem „věc pojištění“ musí být vykládán autonomně a jednotně, aby byla v co nejširším možném rozsahu zajištěna rovnost a jednota práv a povinností, které vyplývají z tohoto nařízení pro členské státy a osoby, na které se uvedené nařízení vztahuje [11].

32. Avšak kromě tohoto obecného konstatování se nezdá, že by existovala unijní definice pojmu „věc pojištění“. Judikatura Soudního dvora zatím poskytuje v této otázce pouze kazuistické vodítko, a to zahrnutím (výslovným uvedením případů, které pod tento pojem spadají) a vyloučením (výslovným uvedením případů, které pod tento pojem nespadají).

33. Soudní dvůr v rámci prvně uvedené kategorie s odkazem na obdobné znění Bruselské úmluvy konstatoval, že ustanovení o příslušnosti ve věcech pojištění se výslovně vztahují na určité druhy pojištění, jako je povinné pojištění, pojištění občanskoprávní odpovědnosti, pojištění nemovitostí, letecké či námořní pojištění [12].

34. V rámci kategorie vyloučených věcí se oblast působnosti nařízení č. 44/2001 podle čl. 1 odst. 2 písm. c) zjevně nevztahuje na věci sociálního zabezpečení. Lze dodat, že toto vyloučení se použije, pokud daný nárok nespadá pod pojem „občanské a obchodní věci“, který vymezuje oblast působnosti nařízení č. 44/2001 jako celku [13].

7 – Tím se očividně vracíme k původnímu pojmu latinského jazyka *surrogare*, který znamená nahradit (viz např. Lewis a Short, A Latin Dictionary, Oxford University Press, Oxford, 1996, s. 1818). V případě obecného použití tohoto pojmu neodlišujeme, zda k postoupení došlo ze zákona či ze smlouvy či zda se jedná o postoupení částečné či v plném rozsahu.

8 – Rozsudek ze dne 26. května 2005, GIE Réunion européenne a další (C-77/04, EU:C:2005:327, bod 17 a citovaná judikatura).

9 – Bruselská úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, ve znění úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (Úř. věst. 1978, L 304, s. 36).

10 – Viz poznámka pod čarou 3.

11 – Viz obdobně (stran pojmu „občanské a obchodní věci“) rozsudek ze dne 9. března 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, bod 33 a citovaná judikatura). Stran potřeby autonomního výkladu Bruselské úmluvy viz rozsudek ze dne 15. ledna 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, bod 24 a citovaná judikatura).

12 – Rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, bod 62). Viz články 10, 13 a 14 nařízení č. 44/2001.

13 – V článku 1 odst. 2 písm. c) nařízení č. 44/2001 se stanoví, že se uvedené nařízení „nevztahuje na sociální zabezpečení“. K oblasti působnosti odpovídajícího ustanovení Bruselské úmluvy viz rozsudek ze dne 14. listopadu 2002, Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, bod 37), a rozsudek ze dne 15. ledna 2004, Blijdenstein (C-433/01, EU:C:2004:21, bod 21).

35. Soudní dvůr dále vyloučil z oblasti působnosti ustanovení o soudní příslušnosti ve věcech pojištění věci týkající se zajištění, neboť zajištění není uvedeno v části, která se následně stala oddílem 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001. Soudní dvůr však toto vyloučení omezil na vztahy mezi podnikateli v oblasti zajištění. Konstatoval, že ustanovení o soudní příslušnosti ve věcech pojištění se „použijí v plném rozsahu, pokud podle [rozhodného práva] pojistník, pojištěný nebo oprávněná osoba z pojistné smlouvy mají možnost obrátit se přímo na jakéhokoli zajistitele pojistitele za účelem uplatnění svých práv vyplývajících z takové smlouvy vůči zajistiteli“, pokud se taková strana nachází v postavení slabší strany ve vztahu k zajistiteli [14].

36. Mám za to, že není nezbytné nebo účelné usilovat o stanovení obecné a taxativní definice pojmu „věci pojištění“, či dokonce pojmu „pojištění“. Tento úkol lze ponechat na právní nauce. Z posuzované judikatury ovšem vyvstává jeden aspekt, který přirozeně souvisí s logikou systému Bruselské úmluvy/nařízení Brusel: pro účely mezinárodní soudní příslušnosti je východiskem pro zjištění toho, co se rozumí „věcí pojištění“, v zásadě „důvod“. Je důvodem pro zahájení řízení vůči konkrétnímu odpůrci (jinými slovy kauza žaloby) uplatnění práv a povinností, které vyplývají z pojistného vztahu? Je-li tomu tak, případ lze považovat za věc pojištění.

37. V kontextu oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 se pojem „věci pojištění“ tudíž vztahuje pouze na uplatnění práv a povinností jakékoli ze stran, na které je odkazováno v čl. 9 odst. 1 písm. b) a čl. 11 odst. 2 uvedeného nařízení, v rozsahu, v němž se o těchto právech a povinnostech má za to, že vznikly z pojistného vztahu.

38. Lze dodat, že na tomto závěru nic nemění skutečnost, že u závazků, které vznikají v souvislosti s pojištěním odpovědnosti, lze jejich opodstatnění a historický původ spojovat s institutem mimosmluvní odpovědnosti osoby, která původně způsobila škodu, kterou má její pojištění nahradit a pokrýt [15].

39. Mým prvním dílčím závěrem tudíž je, že pro účely stanovení příslušného soudu spadá předmět žalobního návrhu do oblasti působnosti pojmu „věc pojištění“ ve smyslu oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001, pokud se týká práv a povinností vyplývajících z pojistného vztahu, s výjimkou otázek týkajících se sociálního zabezpečení podle čl. 1 odst. 2 písm. c) téhož nařízení.

40. Použijeme-li výše uvedené na projednávanou věc, z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že žalobní návrh v původním řízení vychází z pojistné smlouvy, která byla uzavřena mezi osobou, která škodu původně způsobila, a jejím pojistitelem, a nikoli z tvrzené mimosmluvní odpovědnosti osoby, která zavinila dopravní nehodu. Jinak řečeno, důvodem návrhového žádání podaného v původním řízení proti odpůrkyni je její tvrzený závazek, jenž vznikl na základě pojistné smlouvy, kterou uzavřela se škůdkyní [16].

14 – Rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C 412/98, EU:C:2000:399, bod 75).

15 – Lze připomenout, že s touto argumentací, jejímž základem jsou určité prvky právní nauky a která byla následně předmětem diskuzí ve věci projednávané německým Spolkovým soudním dvorem (viz žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná německým Spolkovým soudním dvorem ze dne 26. září 2006, 2006 – VI ZR 200/05), se neztotožnil jak německý Spolkový soudní dvůr, tak ani následně Soudní dvůr Evropské unie, kterému byla tato žádost předložena – viz rozsudek ze dne 13. prosince 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, bod 30).

16 – Samozřejmě otázka, zda tento nárok bude posouzen tak, že se na něj případně vztahuje pojistná smlouva, které se zúčastněná strana dovolává, je odlišnou otázkou, která se týká merita věci, a nikoli stanovení mezinárodní příslušnosti.

B. Přechod *forum actoris* na osobu, která vstoupila do postavení poškozeného

41. Cílem druhé otázky předkládajícího soudu je určit, zda se dovolatel může coby poškozený dovolávat *fora actoris*, které je stanoveno podle čl. 11 odst. 2 ve spojení s čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení č. 44/2001, a podat přímou žalobu (jejíž podání jako takové je podle rozhodného práva možné [17]) proti pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti osoby, která údajně zavinila dopravní nehodu.

42. V souvislosti s touto otázkou je třeba zaprvé posoudit, zda se na dovolatele vztahuje pojem „poškozený“ (1). Vzhledem k tomu, že mám za to, že tuto otázku je třeba odpovědět kladně, zaměří se následné pojednání na podmínky, za nichž dochází k přechodu *fora actoris* ve věcech pojištění na osobu, která vstoupila do postavení poškozeného (2).

1. Pojem a forum actoris poškozeného

43. Jak konstatoval Soudní dvůr, pravidla o soudní příslušnosti uvedená v oddíle 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 stanovují „samostatný systém rozdělení soudní příslušnosti ve věcech pojištění, jehož cílem je ochrana slabší strany prostřednictvím pravidel pro určení příslušnosti, která jsou jejím zájmům příznivější než obecná pravidla“. Tato ustanovení vyjadřují snahu ochránit osoby, které jsou zpravidla vystaveny adhezním smlouvám, o změně jejichž obsahu není dále možné jednat, a ocitají se tak v postavení „slabší strany“ [18].

44. Ochrana, která vyplývá z pravidel o soudní příslušnosti ve věcech pojištění, by se tudíž neměla vztahovat na osoby, v jejichž případě není taková ochrana odůvodněna [19].

45. Určitou analogie lze dovodit z obdobných zájmů na ochraně, z nichž vycházejí rovněž pravidla o soudní příslušnosti, jež jsou stanovena stran zaměstnanců a spotřebitelů [20]. Tato zvláštní pravidla o soudní příslušnosti rovněž představují odklon od obecného pravidla, které je založeno na místě bydliště žalovaného [21].

46. Lze říci, že všechny tyto zvláštní oblasti mají něco společného, a sice tu skutečnost, že mají být výjimkami z obecných pravidel o soudní příslušnosti. Jako takové tudíž nemohou vést k výkladu, který přesahuje případy výslovně upravené v uvedeném nařízení [22].

47. Je však zapotřebí vzít v úvahu rovněž to, že na rozdíl od věcí týkající se zaměstnanců a spotřebitelů je pojem „slabší strana“ vymezen ve věcech pojištění spíše šíře. Zahrnuje čtyři kategorie osob: pojistníka, pojištěného, oprávněnou osobu a poškozeného. Tyto strany mohou být ve skutečnosti z hospodářského a právního hlediska relativně silnými subjekty. To vyplývá z obecného znění ustanovení nařízení č. 44/2001 ve věcech pojištění, jakož i z typů pojištění, jež jsou v něm uvedeny.

17 – Stran občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel viz bod 30 odůvodnění a článek 18 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. září 2009 o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (Úř. věst. 2009, L 263, s. 11) (dále jen „CMID“), v níž je stanoven přímý nárok poškozených.

18 – Bod 13 odůvodnění nařízení č. 44/2001. Viz rozsudek ze dne 14. července 1983, Gerling Konzern Speziale Kreditversicherung a další (201/82, EU:C:1983:217, bod 17), rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, bod 64), rozsudek ze dne 12. května 2005, Société financière et industrielle du Peloux (C-112/03, EU:C:2005:280, bod 37), a rozsudek ze dne 17. září 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 40 a citovaná judikatura).

19 – Rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, bod 65 a citovaná judikatura), a rozsudek ze dne 17. září 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 41).

20 – Viz oddíly 4 a 5 kapitoly II nařízení č. 44/2001.

21 – Článek 2 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

22 – Rozsudek ze dne 17. září 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 39 a citovaná judikatura).

48. Proto na rozdíl od toho, co je stanoveno v případě spotřebitelů, osoby požívající ochrany na základě oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 nemusí nezbytně uzavírat příslušnou pojistnou smlouvu pro účel, který se netýká jejich podnikatelské nebo profesionální činnosti. Tuto skutečnost a specifičnost zvláštní soudní příslušnosti podle oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 je třeba zohlednit při výkladu pojmu „poškozený“.

49. Článek 9 odst. 1 písm. b) uvedeného nařízení kromě toho přiznává *forum actoris* všem stranám, jež jsou v něm výslovně uvedeny, tj. pojistníkovi, oprávněné osobě a pojištěnému. To přestavuje změnu a posílení ochrany v porovnání s Bruselskou úmluvou [23].

50. V rozsudku FBTO Schadeverzekeringen Soudní dvůr vyjasnil, že i poškozený disponuje vlastním *forem actoris*. Toto *forum* nezávisí na *foru*, které mají k dispozici osoby uvedené v čl. 9 odst. 1 písm. b) uvedeného nařízení. Poškozený, ač je na něho odkazováno samostatně v čl. 11 odst. 2 uvedeného nařízení, proto může podat žalobu v členském státě místa svého bydliště [24].

51. Soudní dvůr konečně konstatoval, že účelem odkazu uvedeného v čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001 mimo jiné na článek 9 uvedeného nařízení je doplnění poškozených do výčtu žalobců, jenž je uveden v čl. 9 odst. 1 písm. b), aniž by se kategorie poškozených vztahovala výlučně na *bezprostředně* poškozené osoby. Soudní dvůr k vysvětlení tohoto bodu uvedl příklad dědiců poškozeného [25].

52. Ze závěrů uvedených v této části vyplývá, že se *fora actoris*, které je stanoveno v čl. 9 odst. 1 písm. b) a na které odkazuje čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, může dovolávat i osoba, která byla poškozena nepřímo. Tato osoba disponuje vlastním *forem actoris*, které je založeno na místě jejího bydliště. Mám za to, že podle judikatury Soudního dvora lze za „poškozené“ považovat jak bezprostředně poškozené, tak nepřímo poškozené osoby.

53. Poslední a svým způsobem hlavní otázkou, kterou je třeba posoudit, je, zda lze takovou osobu, jako je dovolatel, která vstoupila do postavení poškozeného, považovat za nepřímo poškozeného a zda se taková osoba může dovolávat *fora actoris* ve věcech pojištění.

2. Přechod fora actoris na osobu, která vstoupila do postavení poškozeného

54. Základní otázkou projednávané věci je, za jakých podmínek, či za jakých omezení, může dojít k přechodu zvláštního *fora*, které je stanoveno v čl. 9 odst. 1 písm. b) a čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, na subjekt, který vstoupil do nároků bezprostředně poškozeného.

55. Tato otázka byla posuzována ve věci Vorarlberger [viz níže písm. a)]. Jak dokládá projednávaná věc, uplatnitelnost těchto kritérií vyvolává určité pochybnosti [viz níže písm. b)]. Proto Soudnímu dvoru navrhuji, aby tuto příležitost využil a přístup uvedený ve věci Vorarlberger dále upřesnil.

a) Vorarlberger

56. Soudní dvůr ve věci Vorarlberger konstatoval, že se instituce sociálního pojištění, která je zákonným postupníkem nároků bezprostředně poškozeného při dopravní nehodě, nemůže dovolávat zvláštního pravidla o *foru actoris*, které je stanoveno v čl. 11 odst. 2 ve spojení s čl. 9 odst. 1 písm. b) nařízení č. 44/2001 [26].

23 – Rozsudek ze dne 13. prosince 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, bod 28, poslední věta). V článku 8 Bruselské úmluvy se stanoví: „Pojistitel, který má bydliště nebo sídlo na území některého smluvního státu, může být žalován buď u soudů tohoto státu, nebo v jiném smluvním státě u soudů příslušných v místě bydliště pojistníka...“

24 – Rozsudek ze dne 13. prosince 2007, FBTO Schadeverzekeringen (C-463/06, EU:C:2007:792, body 26 a 31).

25 – Rozsudek ze dne 17. září 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 44).

26 – Rozsudek ze dne 17. září 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561, bod 47).

57. Základem věci Vorarlberger byla dopravní nehoda, jež se stala v Německu. Poškozená obdržela plnění od své instituce sociálního zabezpečení se sídlem v Rakousku. Tato instituce podala v Rakousku žalobu směřující proti německému pojistiteli osoby, která dopravní nehodu zavinila. Instituce sociálního zabezpečení se dovolávala odkazu v čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001 na článek 9 uvedeného nařízení. Tvrdila, že nároky bezprostředně poškozené přešly na ni.

58. Soudní dvůr ovšem konstatoval, že tohoto odkazu se nelze dovolávat. Soudní dvůr uvedl, že v dané věci nebylo tvrzeno, že taková instituce sociálního pojištění, jako je dotčená instituce v uvedené věci, je hospodářsky slabší a právně méně zkušenou stranou než takový pojistitel občanskoprávní odpovědnosti, jako je dotčený pojistitel [27].

59. Z úvah, které Soudní dvůr uvedl ve věci Vorarlberger, vyplývalo, že možnost využití ochranných ustanovení oddílu 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 závisí na konkrétním poměru sil právního a hospodářského postavení stran sporu, který je třeba zjišťovat na základě skutkových okolností každého jednotlivého případu.

60. Tento přístup se nesetkal se všeobecným nadšením. I když bezpochyby usiluje o to, aby naplnil cíl sledovaný nařízením č. 44/2001, jímž je ochrana slabší strany, lze tvrdit, že stran zajištění nezbytné míry předvídatelnosti použitelných pravidel pro určení příslušnosti již kýžených výsledků dosáhnout nemusel. Tyto pochybnosti jsou zjevné i z předkládacího rozhodnutí v projednávané věci. Těmito pochybnostmi se budu nyní zabývat.

b) Meze přístupu Vorarlberger

61. Zaprvé, jak uvádí předkládající soud, konkrétní kritéria pro posouzení míry slabšího postavení zákonného cesionáře ve vztahu k pojistiteli vystupujícímu na straně odpůrce nejsou ve výkladu uvedeném ve věci Vorarlberger uvedena. Zejména v případě takové osoby, která vstoupila do postavení poškozeného, jako je osoba v původním řízení (veřejnoprávní zaměstnavatel), představuje určení skutečnosti, zda je taková strana „hospodářsky slabší a právně méně zkušenou“ než pojistitel občanskoprávní odpovědnosti, velmi nelehký úkol.

62. Zadruhé předkládající soud rovněž uvádí širokou škálu subjektů, ve vztahu k nimž by bylo třeba tuto konkrétní analýzu provést. Na straně žalobce mohou vystupovat různé subjekty, počínaje „drobnými“ živnostníky přes středně velké podniky až po velké korporátní koncerny či veřejnoprávní instituce nebo územně samosprávné celky. K tomu bych doplnil, že příslušná právní a hospodářská síla konkrétních žalobců bude muset být poměřována ve vztahu k „zahraničním“ pojistitelům usazeným v jiném členském státě. To vyvolává další obtíže stran posuzování právních forem a skutkových otázek, jež jsou vlastní jinému právnímu systému, než je právní systém soudu příslušného pro rozhodování sporu.

63. Zatřetí kritéria uplatněná ve věci Vorarlberger vyvolávají navazující otázku ohledně předvídatelnosti výsledku v určitých případech. S připomenutím konkrétního důvodu existence těchto kritérií je třeba vzít v úvahu, že otázky, které jsou v projednávaném případě posuzovány, musí být zodpovězeny ve fázi zjišťování mezinárodní soudní příslušnosti, a nikoli ve fázi posuzování merita věci. Můžeme si tedy položit otázku, zda je skutečně vhodné požadovat od vnitrostátních soudů, aby se věnovaly namáhavému posuzování skutkového stavu a okolností za účelem stanovení soudní příslušnosti, jež má být v zásadě co možná nejrychlejší a nejjednoznačnější?

64. Tyto úvahy mne vedou k tomu, abych Soudnímu dvoru navrhl, aby přístup zaujatý ve věci Vorarlberger doplnil o následující upřesnění.

27 – Tamtéž, bod 42.

c) Upřesnění přístupu ve věci Vorarlberger

65. Upřesnění postoupení *forum actoris* v projednávaných okolnostech by mělo usilovat zaprvé o dosažení souladu mezi logikou, na níž je vystaven oddíl 3 kapitoly II nařízení č. 44/2001 a která se týká postavení slabší strany, a cílem spočívajícím v dosažení vysoké předvídatelnosti pravidel o soudní příslušnosti [28]. Zadruhé cíl řádného výkonu spravedlnosti [29] hovoří proti dalšímu zvyšování počtu *for actoris*. Osoba, na kterou přešly nároky poškozeného, by měla v maximální možné míře podléhat téže soudní příslušnosti jako osoba, od níž své nároky odvozuje. To koneckonců vyplývá ze samotné logiky subrogace nároků. Jedná se o nároky odvozené.

66. Mám za to, že tyto cíle nelze řádně naplňovat tím, co se jeví jako v zásadě útržkovité, individuální a ve značné míře kontextuální posuzování hospodářských a právních vlastností a zkušeností jednotlivých žalobců a jejich porovnávání s právní a hospodářskou sílou postavení konkrétního pojistitele. Naproti tomu by ke splnění těchto cílů zřejmě lépe přispíval přístup, který by byl zaměřen na objektivní vlastnosti druhu vztahu, na jehož základě k subrogaci došlo, a na důvod, který vedl k tomu, že určitá osoba vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného. Kromě výše uvedeného by tato kritéria neměla zohledňovat jednotlivé subjekty a neměla by vyžadovat žádné posouzení okolností stran síly, znalostí či odborných zkušeností.

67. Proto navrhuji, že z důvodu subrogace do nároků bezprostředně poškozeného dochází k přechodu *fora actoris* na jakoukoli osobu, která vstupuje do postavení takového poškozeného, včetně fyzických nebo právnických osob, ledaže i) je osoba, která vstupuje do postavení takového poškozeného, sama podnikatelem v odvětví pojišťovnictví, na kterého tento nárok přešel z důvodu pojistného vztahu, který tento podnikatel uzavřel s bezprostředně poškozeným (přičemž k tomuto přechodu mohlo dojít jak ze zákona, tak i na základě pojistné smlouvy [30]), nebo ii) je osoba, která vstupuje do postavení takového poškozeného, subjektem, který se pravidelně zabývá v souvislosti s předmětem své podnikatelské nebo jiné profesní činnosti vypořádáváním nároků ve věcech pojištění a který na sebe dobrovolně převzal v rámci své podnikatelské nebo jiné profesní činnosti uplatnění tohoto nároku.

68. Ve zbývající části tohoto stanoviska podrobně vysvětlím navržená kritéria upřesněním relevantních parametrů, jimiž by se mělo řídit posuzování v případě, že dochází k přechodu *fora actoris* na osobu, která uplatňuje odvozený nárok ve věci pojištění [viz bod i)]. Dále se budu věnovat výhodám navrženého přístupu [viz bod ii)]. A závěrem tento přístup použiji na projednávanou věc [viz bod iii)].

i) Parametry

69. Zaprvé stěžejní skutečností pro rozlišení bezprostředně poškozených, kteří se mohou dovolávat *fora actoris* ve věci pojištění, od těch, kteří se jej dovolávat nemohou, je existence pojišťovacího vztahu mezi příslušnou osobou, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, a bezprostředně poškozeným. Klíčová otázka, kterou si je třeba položit, zní proto takto: Z jakého důvodu (nebo na základě jakého právního důvodu, titulu) vyplatila osoba, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, příslušnou částku bezprostředně poškozenému? Pokud tímto důvodem byla existence jakéhokoli druhu pojistného vztahu [31], pak osoba, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, jedná jako podnikatel v odvětví pojišťovnictví. Takové osobě proto nelze přiznat možnost využití *forum actoris*.

28 – Bod 11 odůvodnění nařízení č. 44/2001. Viz rozsudek ze dne 14. července 2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, bod 16 a citovaná judikatura).

29 – Bod 12 odůvodnění nařízení č. 44/2001.

30 – V zájmu přehlednosti lze připomenout, že, jak bylo uvedeno výše v bodě 34 tohoto stanoviska, nárok ve věci sociálního zabezpečení ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. c) nařízení č. 44/2001 je *ratione materiae* vyloučen, neboť se na něj nevztahuje oblast působnosti tohoto nařízení.

31 – Jak je uvedeno výše, tento široký výklad rovněž zahrnuje zajištění, má-li žalobce právní důvod, na jehož základě může podat žalobu proti zajišťovateli svého pojistitele. Viz rozsudek ze dne 13. července 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, bod 75).

70. Zadruhé dále navrhuji, že není relevantní, zda daný pojistný vztah mezi bezprostředně poškozeným a osobou, která vstoupila do jeho postavení, vznikl na základě soukromoprávního závazku (jako je soukromoprávní pojistná smlouva), nebo v důsledku veřejnoprávní povinnosti (buď z důvodu zákonem stanovené povinnosti být pojištěn, nebo povinného pojištění stanoveného přímo zákonem, pokud je v posledně uvedeném případě dodrženo ustanovení o vyloučení z oblasti působnosti podle čl. 2 odst. 1 písm. c), které se týká sociálního zabezpečení [32]). Klíčovým prvkem, který oba případy spojuje, je skutečnost, že v konečném důsledku je osoba, která vstoupila do postavení poškozeného a domáhá se na pojistiteli náhrady škody, pouze dalším podnikatelem působícím v odvětví pojištění.

71. Zatřetí, budeme-li postupovat v souladu s touto logikou a dále ji rozvedeme, by se mělo totéž vyloučení uplatnit rovněž v případě žalobce, který je podnikatel a jehož předmětem podnikání je obchodování s nároky ve věcech pojištění. Jinak řečeno, *forum actoris*, které má chránit slabší stranu, by nemělo být k dispozici osobě, která vstoupila do nároku bezprostředně poškozeného na základě postoupení nároku ve věci pojištění, k němuž došlo v rámci podnikatelské činnosti či výkonu povolání osoby vstupující do takových nároků, a to obvykle na smluvním základě. Za takových okolností by využití *fora actoris* ve věcech pojištění nebylo ospravedlněno [33].

72. Shrneme-li výše uvedené, klíčovým prvkem je právní titul, na jehož základě vstoupila určitá osoba do postavení bezprostředně poškozeného. Osoba, která vstoupila do postavení poškozeného, se může dovolávat *fora actoris* ve věcech pojištění, pokud titul, o který se opírá, nevyplývá z pojistné smlouvy nebo z dohody v rámci podnikatelské nebo jiné profesní činnosti, jejímž předmětem je postoupení nároku, uzavřené mezi bezprostředně poškozeným a osobou, která vstoupila do jeho postavení.

ii) Výhody navrhovaného upřesnění

73. Mám za to, že výše nastíněný přístup může poskytovat větší předvídatelnost a funkčnost přinejmenším ze tří důvodů.

74. Zaprvé, využití objektivnějšího posuzování, jež vychází z právního titulu, ve vztahu k postavení bezprostředně poškozeného za účelem určení skutečnosti, zda se taková strana může dovolávat *fora actoris* ve věcech pojištění, by představovalo funkčnější řešení při rozhodování o mezinárodní soudní příslušnosti. Nebylo by zapotřebí provádět analýzu poměru sil stran sporu. K nezbytným skutkovým zjištěním by stačilo znát jejich oficiální odborné postavení a titul, na jehož základě došlo k přechodu nároku.

75. Zadruhé, další výhodou je, že navržená kritéria by byla komplexní, neboť by zahrnovala fyzické i právnické osoby. Je třeba připomenout, že nařízení č. 44/2001 je v tomto ohledu neutrální [34]. Konstatování Soudního dvora ve věci Vorarlberger, které se týká zachování možnosti dovolávat se *fora actoris* ve věcech pojištění pro dědice, nerozlišuje mezi fyzickými a právnickými osobami. Nevidím

32 – V tomto případě by opět základem věci nebyla pojistná věc – viz výše, bod 34.

33 – Viz obdobně rozsudek ze dne 19. ledna 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15). Soudní dvůr v této věci konstatoval, že Bruselskou úmluvu je třeba vykládat tak, že žalobce, který jedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo svého povolání a jenž proto není sám jakožto spotřebitel stranou některé z uvedených smluv […], nemůže využít pravidel o zvláštní soudní příslušnosti, která jsou stanovena v Bruselské úmluvě stran spotřebitelských smluv.

34 – Tento bod lze v souvislosti s pojištěním motorových vozidel doložit například rozsudkem Oberlandesgericht Celle (vrchní zemský soud v Celle, Německo) ze dne 27. února 2008, 14 U 211/06 2, v němž uvedený soud konstatoval, že se pojem „poškozený“ ve smyslu čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001 vztahuje i na právnické osoby. Odkázal přitom na směrnici Rady 72/166/EHS ze dne 24. dubna 1972 (Úř. věst. 1972, L 103, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 10) (která je nyní nahrazena směrnicí CMID, na kterou je odkazováno v poznámce pod čarou 17), v níž je uvedeno, že „poškozeným“ se rozumí „jakákoli osoba, která má právo na náhradu jakékoli věcné škody nebo škody na zdraví způsobené vozidly“. Vnitrostátní soud rovněž poznamenal, že článek 4 uvedené směrnice (nyní článek 5 směrnice CMID) odkazuje na fyzické i právnické osoby. V jiné německé věci, kterou projednával Oberlandesgericht Frankfurt am Main (vrchní zemský soud ve Frankfurtu nad Mohanem) (rozsudek ze dne 23. června 2014, 16 U 224/13) byla za poškozeného považována leasingová společnost, která uplatňovala svůj nárok vůči pojišťovně. Vnitrostátní soud měl za to, že žalobce neměl stejné odborné znalosti v oblasti pojišťovnictví. Konečně stran obecného závěru o tom, že právnické osoby se mohou dovolávat fora ve věcech pojištění, které je stanoveno pro poškozené, viz např. Staudinger a Czaplinski, Verkehrsopferschutz im Lichte der Rom I-, Rom II-sowie Brüssel I-Verordnung, NJW 2009, s. 2249 a násl.

žádný důvod, proč by právnické osoby měly být z této možnosti vyloučeny, jestliže mohou mít podle rozhodného práva dědickou způsobilost. Obecně a shodně s podstatou tvrzení italské vlády lze opětovně připomenout, že z praktického hlediska pravděpodobně bude mezi osobami, které se budou dovolávat zvláštního *fora* ve věcech pojištění, celá řada právnických osob.

76. Zatřetí lze na závěr uvést, že navržená kritéria s větší pravděpodobností umožní, aby o nárocích, které souvisejí s meritem věci, rozhodoval stejný soud, čímž se omezí fragmentace řízení. Tuto skutečnost lze doložit na projednávané věci.

77. Původní řízení bylo zahájeno cyklistou jako poškozeným u prvoinstančního soudu pravděpodobně v místě jeho bydliště. Pokud by byla použita navržená kritéria, měl by dovolatel možnost obrátit se na stejný vnitrostátní soud, neboť jeho sídlo patrně spadá do místní příslušnosti tohoto soudu.

78. Pokud by na rozdíl od toho, co navrhuji, byla dovolateli odepřena možnost využití *fora actoris* ve věcech pojištění, musel by zahájit řízení v místě sídla pojistitele občanskoprávní odpovědnosti (ve Francii) nebo u soudu členského státu, v němž došlo k dopravní nehodě (v Itálii).

79. Pokud tedy osoba, která vstoupila do práv bezprostředně poškozeného, a bezprostředně poškozený mají bydliště či sídlo v témže členském státě a pokud se rozhodnou využít *forum actoris*, poskytuje navržený přístup výhodu v tom smyslu, že brání zvyšování počtu fór na úrovni mezinárodní soudní příslušnosti.

80. Nezacházím ovšem natolik daleko, abych tvrdil, že osoba, která vstoupila do práv bezprostředně poškozeného, se *musí* řídit rozhodnutím bezprostředně poškozeného stran volby příslušného soudu a musí se obrátit se na stejný soud jako bezprostředně poškozený, a to v zásadě ze tří důvodů.

81. Zaprvé, přímo ze znění čl. 9 odst. 1 písm. b) a čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001 vyplývá, že je stanoveno více fór. Podle těchto ustanovení a ve světle výkladu, který podal Soudní dvůr stran druhého z nich, přísluší každému pojistníkovi, pojištěnému nebo oprávněné osobě z pojistné smlouvy samostatné *forum actoris* na základě jejich bydliště. Ovšem ze znění nařízení č. 44/2001 i přes existenci více fór nevyplývá nic, co by mohlo v zájmu snížení tohoto počtu zakládat jakoukoli „povinnost následovat“. Mám za to, že v rámci této právní úpravy nelze shledat důvod (ani oporu v jejím znění) pro to, aby soud stanovil takovou povinnost pouze pro osobu, která vstoupila do postavení poškozeného.

82. Zadruhé, podle znění čl. 9 odst. 1 písm. b) uvedeného nařízení by zřejmě bylo možné mít za to, že nestanovuje pouze mezinárodní soudní příslušnost, ale místní soudní příslušnost (neboť odkazuje na soud *místa* bydliště žalobce, a nikoli na soud *členského státu* bydliště žalobce). „Povinnost následovat“, podle které by osoba, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, měla povinnost zahájit řízení u téhož soudu, jenž byl k dispozici bezprostředně poškozenému, by tudíž mohla znamenat, že osoba, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, by byla povinna zahájit řízení u soudu, který by nebyl soudem místa jejího bydliště či sídla.

83. Zatřetí, povinnost následovat by mohla být ve značné míře podmíněna časovým sledem událostí v jednotlivém případě, a to rozhodnutím bezprostředně poškozeného o tom, zda a kdy nárok uplatní. Co by se však dělo, pokud by osoba, která vstoupila do postavení bezprostředně poškozeného, uplatnila nárok jako první? Byl by bezprostředně poškozený v takovém případě povinen následovat rozhodnutí, které učinila osoba, která vstoupila do jeho postavení? Pokud by tomu tak nebylo, pravidlo o konzistentnosti by bylo nefunkční. Pokud by tomu tak bylo, byla by zpochybněna celá logika nároku opírajícího se o subrogaci. Pravidlo „následování jiného poškozeného“ lze tudíž použít pouze jedním směrem: a to tak, že osoba, která vstoupila do nároků poškozeného, následuje posledně uvedeného, a nikoli opačně. Rovněž se použije pouze v případě, že bezprostředně poškozený uplatní svůj nárok „včas“, tj. dříve než osoba, která vstoupila do jeho postavení.

84. Ať je tomu jakkoli, možnost, že při použití pravidla, které by mohlo být zavedeno z důvodu soudržnosti, nastanou takové vnitřní rozpory, mne přivádí k závěru, že by takové pravidlo v první řadě nemuselo být pravidlem správným.

iii) Projednávaná věc

85. V projednávané věci se zdá, a předkládajícímu soudu přísluší, aby tuto skutečnost ověřil, že důvodem pro podání žaloby dovolatele bylo pokračující vyplácení platu stanovené vnitrostátním právem a zákonem stanovený přechod vzniklé škody na dovolatele. Důvodem (titulem) pro subrogaci se proto zdá být pracovní smlouva a použitelná ustanovení právních předpisů. Mezi dovolatelem a cyklistou není žádný pojistný vztah jakéhokoli druhu.

86. Na dovolatele se proto zřejmě nevztahuje ani jedna ze dvou výjimek, které jsou uvedeny v bodě 67 tohoto stanoviska, které by vylučovaly přechod *fora actoris*.

87. Pro upřesnění bych chtěl doplnit, že obecně si lze představit mezní situace, jako např. v případě žaloby podané zaměstnavatelem, který je sám pojišťovnou. Ovšem žalobním důvodem (ani titulem) pro uplatnění nároku nebo jeho části, který přešel na pojišťovnu, by nebyla pojistná smlouva, ale skutečnost, která je obdobná situaci v původním řízení, totiž skutečnost, že poškozený byl jejím zaměstnancem. Došlo by za těchto okolností k přechodu *fora actoris*?

88. Mám za to, že ano. Opět se vracím k tomu, že na základě upřesnění, které je navrženo v tomto stanovisku, by rozhodnou skutečností byl konkrétní právní titul, z něhož vychází žaloba takové pojišťovny-zaměstnavatelky. Za takových okolností by došlo k přechodu nároku na zaměstnavatele nikoli z toho důvodu, že jednal jako podnikatel v odvětví pojišťovnictví, ale proto, že poškozený je jeho zaměstnancem a že zaměstnavatel ze zákona vstoupil do nároků poškozeného zaměstnance.

89. Samozřejmě připouštím, že přístup, který doporučuji v tomto stanovisku, lze považovat za určitých okolností, jako jsou např. okolnosti, jež jsem právě nastínil, za příliš inkluzivní. Důvodem je skutečnost, že tento přístup může přiznávat *forum actoris* ve věcech pojištění po hospodářské stránce zajištěným anebo práva znalým subjektům, které ve skutečnosti žádnou ochranu nepotřebují. Nicméně zvážím-li všechny okolnosti, mám stále za to, že rozumnějším řešením je stav, kdy může příležitostně ve skutečnosti docházet k tomu, že se tato ochrana bude vztahovat i na subjekty, jež ji nepotřebují, než z praktického hlediska problematické posuzování síly postavení stran v jednotlivých případech.

V. Závěry

90. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázky, které mu položil Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko), takto:

„1) Taková žaloba, o jakou se jedná v původním řízení, kterou podal zaměstnavatel v jednom členském státě a jejímž prostřednictvím uplatňuje nárok ve věci náhrady škody, který přešel na tohoto zaměstnavatele z důvodu pokračujícího vyplácení platu svému zaměstnanci, vůči pojistiteli občanskoprávní odpovědnosti, který má sídlo v jiném členském státě, z důvodu škody způsobené vozidlem, které tento pojistitel pojistil, je ‚věcí pojištění' ve smyslu článku 8 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

2) Taková osoba, jakou je veřejnoprávní instituce jednající v postavení zaměstnavatele, která je usazena v jednom členském státě, se může jakožto poškozený dovolávat pravidla, které je stanoveno v čl. 9 odst. 1 písm. b) a v čl. 11 odst. 2 nařízení č. 44/2001, za účelem zahájení řízení formou přímé žaloby (pokud příslušné vnitrostátní právní předpisy umožňují podání této přímé žaloby) směřující

vůči pojistiteli osoby, která zavinila dopravní nehodu, pokud uplatňované nároky vyplývají ze škody, která přešla na tohoto zaměstnavatele, konkrétně z důvodu pokračujícího vyplácení platu svému zaměstnanci, který utrpěl zranění v důsledku dopravní nehody:

– je-li důvodem pro podání žaloby existence pojistného vztahu mezi osobou, která dopravní nehodu zavinila, a jejím pojistitelem, a

– pokud žalobce nevstoupil do tohoto nároku:

  i) z důvodu existence pojistného vztahu mezi žalobcem a bezprostředně poškozenou osobou nebo

  ii) z toho důvodu, že žalobce převzal uplatnění tohoto nároku v rámci své podnikatelské nebo jiné profesní činnosti.“